

тей усіх груп. Крім того, незалежно від наявності критеріїв МС, концентрація TGFβ1 мала певні статеві відмінності, що були характерні і для дітей з нормальною вагою. Його вміст у хлопців в усіх групах спостереження був вищим, ніж у дівчат.

Таким чином, результати дослідження свідчать про порушення фізіологічного статевого диморфізму вмісту цитокинів у дітей та підлітків з ожирінням, характер якого залежить від наявності метаболічних порушень. Отримані дані потребують подальшого вивчення для встановлення особливостей зв'язку імунних порушень з гормональним профілем у дітей з ожирінням.

ЗАХВОРЮВАНІСТЬ НА РАК ЩИТОВИДНОЇ ЗАЛОЗИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ОПРОМІНЕНОГО ВНУТРІШНЬОУТРОБНО ВНАСЛІДОК АВАРІЇ НА ЧАЕС

**В.М. Шпак¹, Л.Ю. Зурнаджи¹, Т.І. Богданова¹,
Л.О. Гулак², В.П. Терещенко¹, М.Д. Тронько¹**

¹ Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В. П. Комісаренка НАМН України, м. Київ;

² Національний інститут раку, Національний Канцер Реєстр, м. Київ

Радіоактивний йод-131 (I-131) був головним компонентом Чорнобильського викиду і основним джерелом опромінення щитовидної залози (ЩЗ), що спричинило значне зростання захворюваності на рак ЩЗ серед опромінених у дитячому та підлітковому віці. Ембріон і плід також можуть бути чутливі до опромінення I-131, враховуючи невеликий розмір залози, проліферативну активність клітин щитовидної залози плода та високий рівень накопичення радіоактивного йоду з крові матері після 12 тижнів вагітності. Предметом дослідження є захворюваність на рак ЩЗ населення України, опроміненого внутрішньоутробно (пренатально) внаслідок аварії на ЧАЕС в період 1991-2010 рр., з метою оцінки величини додаткової захворюваності, її географічного розподілу і патоморфологічних характеристик виявлених раків ЩЗ для зазначеної популяції.

Аналіз ґрунтується на даних Клініко-морфологічного реєстру (Інститут ендокринології та обміну речовин) та Національного Канцер реєстру України (Національний інститут раку) про випадки раку ЩЗ, діагностовані в період 1991-2010 рр.

До порівняльного аналізу включено наступні групи населення (когорти) в Україні: (1) опромінені внутрішньоутробно (народжені в травні-грудні 1986 р.); (2) опромінені у віці до 2-х років (народжені в січні 1985 р. – квітні 1986 р.); (3) народжені після аварії в 1987-1988 рр., що не зазнали чорнобильського опромінення I-131. Когорта (3) використана для оцінки віково-статевої залежності спонтанного ризику. Для когорт (1) та (2) розраховано відносний додатковий ризик (excess relative risk, ERR). Проведено порівняння ERR для 6 найбільш радіоактивно забруднених та 21 відносно чистих регіонів (областей) України та значення ERR для когорт (1) та (2).

Серед опромінених внутрішньоутробно діагностовано 109 випадків раку ЩЗ, співвідношення випадків для чоловіків та жінок – 30:79. Захворюваність для даної групи монотонно зростала від 1-2 випадків на 1 млн. в період 1991-1999 рр. до понад 4 випадки на 100 тис. в 2010 році. Морфологічний аналіз 56 тиреоїдних карцином показав, що 89,3% з них складають папілярні карциноми, 7,1% - фолікулярні карциноми, 1,8% - медулярні карциноми та 1,8% - слабо диференційовані карциноми ЩЗ.

ERR для опромінених внутрішньоутробно в період 1991-2010 рр. оцінений 0,42 (95% ДІ: 0,06; 0,90), при цьому значення ERR для чоловіків 0,96 (95% ДІ: 0,08; 2,6) та для жінок 0,29 (95% ДІ: 0,07; 0,8). Географічно надлишкова захворюваність сконцентрована в регіонах, наближених до ЧАЕС (для 6 найбільш забруднених областей ERR=1,7), та демонструє суттєво нижче значення в менш забруднених регіонах (для решти 21 областей ERR=0,11).

Захворюваність серед опромінених внутрішньоутробно була значно меншою, ніж захворюваність серед опромінених у віці до 2-х років в період 1991-2000 рр., що вказує на можливо триваліший латентний період в когорті (1). Різниця в захворюваності на рак ЩЗ в когортах (1) и (2) зменшувалась в період 2001-2010 рр. В цілому, за період спостереження (1991-2010 рр.), ERR для опромінених в ранньому постнатальному віці (до 2-х років) приблизно в 3 рази перевищувала ERR для опромінених внутрішньоутробно.

Величина додаткової захворюваності, її географічний розподіл та морфологічні характеристики карцином вказують на ймовірну присутність радіогенної компоненти захворюваності на рак ЩЗ для населення України, опроміненого внутрішньоутробно (пренатально). Збільшення періоду спостереження за вказаною популяцією може дати важливу інформацію як про часову динаміку надлишкової захворюваності, так і про її абсолютну величину.

ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ОРГАНО-ЗБЕРІГАЮЧИХ ОПЕРАЦІЙ У ВИПАДКАХ ПОТЕНЦІЙНО РАДІОІНДУКОВАНИХ ПАПІЛЯРНИХ КАРЦИНОМ ЩИТОПОДІБНОЇ ЗАЛОЗИ

І.Р. Янчій, М.Ю. Болгов, Т.І. Богданова

Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України, м. Київ

Папілярні карциноми (ПК) щитоподібної залози (ЩЗ) є найрозповсюдженішою формою тиреоїдної онкопатології і число їх випадків в усіх країнах щорічно зростає. В зв'язку з цим, питання їх своєчасної діагностики, адекватного хірургічного лікування та післяопераційного моніторингу є надзвичайно актуальними. Загальновизнаним «золотим стандартом» хірургічного лікуванні ПК ЩЗ є тотальна тиреоїдектомія. Проте в останнім часом багато хірургів намагаються аргументовано довести можливість виконання операцій органозберігаючого характеру при диференційованих тиреоїдних карциномах з низьким потенціалом агресивності – мікрокарциномах та інкапсульюваних ПК ЩЗ. Хоча в міжнародних рекомендаціях і відмічена можливість виконання менш радикальних операцій в таких випадках, факт радіоактивного опромінення в анамнезі пацієнта, у відповідності до тих самих рекомендацій, передбачає обов'язкове проведення тотальної тиреоїдектомії. Оскільки внаслідок аварії на ЧАЕС мешканці України постраждали від радіаційного опромінення, і найбільш чутливим контингентом виявилися пацієнти, що були дітьми та підлітками на час аварії на ЧАЕС, зазначену когорту розглядають як групу підвищеного ризику стосовно розвитку ПК ЩЗ.

Мета даної роботи – простежити динаміку виконання таких операцій саме у означеного контингенту хворих, проаналізувати об'єктивні та суб'єктивні причини такого лікування.

В роботі проаналізовано випадки виконання органозберігаючих операцій у пацієнтів із групи підвищеного ризику за період з 1996 по 2012 рр.

Проведені дослідження встановили, що майже 40% пацієнтів, прооперованих в клініці Інституту впродовж 1996-2012 рр. з приводу ПК ЩЗ – це хворі із групи підвищеного ризику (діти та підлітки на момент аварії на ЧАЕС). При цьому, в 15,8% пацієнтів мало місце оперативне втручання органозберігаючого характеру. Переважно більшість (94,6%) недостатньо радикально прооперованих пухлин являли собою карциноми з низьким потенціалом злоякісності – мікрокарциноми та інкапсульвані ПК ЩЗ, частота яких останніми роками в Україні суттєво зростала зі збільшенням віку пацієнтів групи ризику та часу, що минув після аварії на ЧАЕС. Основна об'єктивна причина виконання органозберігаючих операцій – неможливість встановити факт наявності карциноми на передопераційному (ТАПБ) чи інтраопераційно-

му етапах діагностики. Не дивлячись на те, що ПК у групі спостереження були потенційно радіогенними, лише 33,5% пацієнтів погодилися на проведення повторної радикальної операції, решта категорично відмовилася, що обумовило основну суб'єктивну причину залишити оперативне втручання на органозберігаючому рівні. Важливим фактором, що впливав на рішення пацієнта стосовно проведення остаточної тиреоїдектомії, був розмір пухлини. Хворі, у яких розмір ПК перевищував 10 мм, в 3,6 рази частіше погоджувалися на повторну операцію порівняно з випадками мікрокарциноми. Таким чином, наведені дані свідчать про необхідність удосконалення системи післяопераційного спостереження за означеним контингентом хворих, тому що серед недостатньо радикально прооперованих пацієнтів з ПК регулярно обстежується лише 66,3%.

АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК

- А**
Абрамов А.В. 307
Антипків Ю.Г. 356
Антропова О.В. 326
Атраментова Л. 339
- Б**
Бальон Я.Г. 271, 272
Бегутова Т.М. 336
Бельчина Ю.Б. 272
Бережная И.Ю. 361
Бєлих Н.А. 273, 322
Білик Л.Я. 349
Богданова Т.І. 274, 358, 366
Боднар П.М. 274
Боженко А.В. 361
Божок Ю.М. 275
Бойко А.І. 275
Болгов М.Ю. 305, 353, 366
Большова О.В. 276, 277
Бондаренко В.О. 278, 318
Бондаренко Л.О. 278, 351
Борисенко Н.І. 349
Боріков О.Ю. 286
Боцюрко В.І. 279
Бочарова Т.В. 351
Бугаєнко О.О. 321
Будрейко О.А. 279, 362
Булат О.В. 280
Булдігіна Ю.В. 329
Бур І.Й. 291
Бурко С. 274
Бучко О.Ю. 281
- В**
Вацеба Т.С. 350
Вернигородская М.В. 281, 282
- Вернигородский В.С. 281, 282, 283
Вишневська О.А. 276, 283
Власенко М.В. 332
Войцехівська Т.М. 283
Волинець І.П. 289, 351
Волкова Ю.В. 335
Волощук Т.Р. 340
Воскобойник Л.Г. 284
- Г**
Гавловський О.Д. 301
Ганчева О.В. 307
Генделека А.М. 285
Генделека Г.Ф. 285
Герасименко Л.В. 302
Геруш І.В. 285
Гладких О.І. 314
Глушкова О.В. 286, 309, 328
Гойденко Н.І. 302
Гончар І.В. 286
Гончарова О.А. 301
Гопкалова І.В. 302
Горбенко Н.І. 286, 307
Горшунська М.Ю. 288, 339
Гуда Б.Б. 288, 353
Гузик М.М. 289
Гулак Л.О. 366
Гулеватий С.В. 289, 298, 318, 351
Гулий Т. 274
Гулько Т.П. 356
Гуріна Н.М. 290
Гурська В.А. 291
Гурський А.Й. 291
- Д**
Дворник И.Л. 292
Дегтярева Т. 274
- Дідушко О.М. 293
Дзюняк О.В. 282
Добридень Г.П. 311
Дынник В.А. 293
Донцова К.М. 322
Дорош Е.Г. 312, 361
Дубовик В.М. 302
Дунаева Д.Д. 286, 309
- Е, Є**
Ефимов А.С. 295, 296, 355
Єльський В.М. 294
- Ж**
Жадько С.И. 328
Жердьева Н.М. 296
- З**
Забур'янова В.Ю. 282
Зак К.П. 255
Замотаєва Г.А. 297, 352, 356, 357, 358
Захарченко Т.Ф. 297
Звінчук О.В. 356
Зелінська Г.В. 298
Зінич П.П. 305
Зубатюк Т.О. 314
Зубко М.И. 324
Зубкова Г.А. 318
Зубкова С.Т. 280, 299
Зурнаджи Л.Ю. 274, 366
Зябіцев С.В. 294
- И, І, Й**
Ильина И.М. 301, 324
Іванова О.В. 286, 307
Іванько О.В. 349
Іваськіва К.Ю. 330
Йенсен Е. 288
- К**
Казаков А.В. 324, 325
Калинська Л.М. 299, 356
Калініченко О.В. 326
Капшитарь А.В. 300
Караченцев Ю.І. 288, 301, 302
Катеренчук В.І. 302, 303
Кашкалда Д.А. 335
Кашцев В. 274
Кириллова Е.А. 303
Кириллюк М.Л. 304
Клеванова В.С. 354
Клочкова В.М. 329, 351
Кметь Т.І. 304
Кобиляк Н.М. 274
Коваленко А.В. 344
Коваленко А.Є. 288, 305, 330
Ковальська Л.Й. 311
Ковальчук А.В. 306
Ковальчук Н.Ф. 291
Ковзун О.І. 272, 306, 316, 342, 356
Ковтун В.А. 358
Кожокару А.А. 349
Козак Н. 339
Козар В.В. 307
Колесник Ю.М. 307
Коломієць В.М. 332
Коляса О.С. 271, 272
Кондрацька І.М. 308
Кононенко Е.А. 340
Кордюм В.А. 356
Король Б.А. 363
Корпачев В.В. 306, 315
Корпачева-Зінич О.В. 290, 306, 308, 315, 359
Косик О.Г. 286, 309
Косовцова Г.В. 309
Костенко Т.П. 310